

Vad brukarna tycker om sin gård

- En utvärderingsmetod av en bostadsgård för en mer brukaranpassad gestaltning

Elin Östrin

Titel: Vad brukarna tycker om sin gård - En utvärderingsmetod av en bostadsgård för en mer brukaranpassad gestaltning

Engelsk titel: What the users think about their residential yard - A method for evaluating a residential yard to make a more user adapted design

© Elin Östrin

Handledare: Ylva Dahlman, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Lena Steffner, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0725, Projekt i landskaparkitektur

Landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna

Nyckelord: Bostadsgård, Brukare, Brukarutvärdering, Smålandsgården, Utvärdering

Omslagsbild: Vy från Smålandsgården mot Domkyrkan. Fotografi och illustration av författaren.

Publiceringsår: 2014

Publiceringsort: Uppsala

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se/>

Abstract

An evaluation of an already built residential yard can provide a landscape architect knowledge of good and bad design solutions. By applying the knowledge of the users in an evaluation you can get important information about how a site is used and how it can be improved. In this paper I developed a method to evaluate and redesign a residential yard on the basis of needs and preferences of the users. The evaluation is formed as a questionnaire and performed at the residential yard Smålandsgården that is currently not fully utilized, although there are many potential users present. The results of the evaluation leads to the design of a program in which the essence of the evaluation is summarized. Finally the residential yard is redesigned based on the program with new solutions based on the users’ opinions about good and bad places as well as suggestions for improvement. The method is an example of an easily executable evaluation method where you get to involve the users in the process.

Sammanfattning

En utvärdering av en redan byggd bostadsgård kan ge en landskapsarkitekt kunskap om bra och dåliga gestaltungs-lösningar. Genom att ta hjälp av brukarna i en utvärdering kan man få viktig information om hur en plats används och hur den kan förbättras. I den här uppsatsen utarbetas en metod för att utvärdera och omgestalta en bostadsgård utifrån brukarnas behov och önskemål. Utvärderingen utformas som en enkät och utförs på bostadsgården Smålandsgården som, trots att det finns många brukare, inte används mycket. Resultatet från utvärderingen leder till en utformning av ett program där essensen av utvärderingen sammanfattas. Slutligen omgestaltas bostadsgården utifrån programmet med nya lösningar som grundar sig i brukarnas åsikter om bra och dåliga platser samt förslag till förbättringar. Metoden blir ett exempel på en lätt utförbar utvärderingsmetod där man får med brukarna i processen.

Innehåll

Introduktion.....	5
Bakgrund	5
Webbdialogen i Tullinge.....	5
Smålandsgården.....	5
Syfte	5
Metod, genomförande och material.....	5
Inventering.....	5
Enkät	6
Sammanställning av enkät	6
Gestaltning	6
Avgränsningar	6
Resultat	7
Inventering	7
Sammanställning av enkät	8
Enkät, del 1	8
Enkät, del 2	10
Från enkät till program	10
Program.....	11
Gestaltning	11
Diskussion	13
Diskussion om utformning av enkäten	13
Diskussion om frågorna	13
Diskussion om sammanställning av enkät och utformning av program.....	13
Diskussion om gestaltning	13
Slutgiltig diskussion	14
Referenser	15

Introduktion

”...mindre sten, mer gräs, jag gillar gräs. En uppröjning i rabatterna, de ser tråkiga ut.” (Boende och nationsaktiv på Smålands nation tycker till om vad som skulle förbättra gården i enkäten, 2014.)

Nästan alla människor har åsikter och uppfattningar om sin omgivning. Landskapsarkitekten har sin professionella syn och brukarna har sin. Ofta utformas platser efter vissa standarder, speciellt då man bygger nya bostadsområden och de boende ännu inte flyttat in och kan tycka till. Men hur väl fungerar en bostadsgård och vad tycker brukarna om platsen? Kan deras kunskap leda fram till en förbättring av bostadsgården? Detta är frågor som jag som landskapsarkitektstuderande ställer mig då jag under utbildningen fått höra att det är relativt ovanligt med återkoppling till redan byggda och färdiga projekt.

I avhandlingen Planerare och boende i dialog- metoder för utvärdering (de Laval 1997, ss. 19-20) beskrivs vikten av att planerare och arkitekter utvärderar redan byggda miljöer, då det är en viktig källa för återkoppling. Bostadsgården, som färdig produkt, utvärderas dock mycket sällan. De utvärderingar som görs är av forskare vars studier ofta är riktade till forskare och inte till praktiker så som planerare och arkitekter. Det är därför viktigt att utforma bra och lämpliga metoder för utvärdering som på ett enkelt sätt kan användas av praktikerna. I dessa metoder är det viktigt att inte glömma brukarna som har mycket information om hur platsen används (de Laval 1997, ss. 19-20).

En metod för utvärdering av utemiljö testades i i Botkyrka kommun med titeln Webbdialogen i Tullinge (Botkyrka kommun 2012). Studien var enkel och utgick från en karta av Tullinge i Botkyrka kommun. Enkäten gjordes av medborgarna via webben och gick ut på att sätta ut glada eller ledsna gubbar på kartan och sedan berätta varför. Detta ledde till att kommunen fick upp ögonen för vilka områden som ansågs vara bra och dåliga samt orsaken till varför, vilket gav dem information för att jobba vidare mot en mer trivsamt kommun (Botkyrka kommun 2012).

En bostadsgård är den gemensamma närmiljön mellan olika byggnader. De som bor och verkar på gårdarna, brukarna, kan använda gården olika. Vissa spenderar tid där men för andra fungerar den som utsikt. Det är en plats för möten men också en plats där man kan bli sedd. En gård bör planeras för att se till brukarnas behov och för att de som vill skall kunna använda gården (Berglund & Jegeby 1998, ss. 61-63). Det har visat sig effektivt att göra undersökningar om vad medborgarna tycker om sin närmiljö, då det oftast är den miljön man har starkast band till. Detta kan bidra till utökad kunskap om vad medborgarna tycker om sin närmiljö samt till mer lokal delaktighet (Boverket 2007, s. 20).

Smålandsgården är en grönskande bostadsgård som ligger mitt i centrala Uppsala med utsikt över Domkyrkan. Trots att det finns

många potentiella brukare, de boende men också Smålands nation med dess aktiviteter, så används gården mycket lite. Det gör mig nyfiken på att ta reda på varför. Hur väl fungerar Smålandsgården och vad tycker brukarna om platsen? I denna uppsats kommer jag inspireras av Webbdialogen i Tullinge där de på ett enkelt sätt gjort en utvärdering av utemiljön med de boende som lett fram till förbättringar i kommunen.

Bakgrund

Nedan följer en beskrivning av Webbdialogen i Tullinge som ligger till grund för mitt metodval samt en platsbeskrivning av Smålandsgården där undersökningen i detta arbete äger rum.

Webbdialogen i Tullinge

Botkyrka kommun genomförde Webbdialog i Tullinge under fem veckor hösten 2011. Undersökningen syftade till att ta reda på vad medborgarna tyckte om Tullinges utemiljö. För detta utformades ett digitalt kartverktyg som lades ut på kommunens webbsida och som var öppen för alla. Dialogen gick ut på att de svarande skulle placera ut glada och ledsna gubbar, i kartverktyget, på bra eller dåliga platser. De fick också kryssa i en passande beskrivning till varje gubbe för att vidare beskriva platsens karaktär (Botkyrka kommun 2012).

Kommunen fick in 335 dialogsvar och av dem var nästan 95 procent Tullingebor. Resultatet redovisades i en rapport på kommunens hemsida och visade de platser som de boende tyckte bäst och sämst om. Det redovisades i två delar, de positiva för sig och de negativa för sig. Eftersom de svarande fick använda sig av alternativ för att beskriva karaktärer så redovisades de mest förekommande alternativen i en stapel bredvid varje utmärkt plats. Platserna som pekats ut besöktes sedan av kommunen. Detta för att undersöka hur man skulle få in dem i planeringen av utemiljön på lång sikt och eventuellt föreslå åtgärder.

Denna typ av dialog var ny för Botkyrka kommun och deras målsättning är att utveckla metoden ytterligare för att kunna använda den i fler sammanhang. Tanken med undersökningen var att locka till ett bredare dialogdeltagande, då den kunde göras snabbt och hemifrån (Botkyrka kommun 2012).

Smålandsgården

Smålandsgården är omgiven av ett Nations- och bostadshus från 1957. (Smålands nation 2014) . Gården ligger mitt i centrala Uppsala mellan gatorna St: Olofsgatan, Sysslomansgatan och St: Larsgatan och delas av de boende i Smålands nations bostäder samt av Smålands nations verksamhet. Det finns ca 70 bostäder, varav 47 st av dessa är studentrum i korridor (Smålands nation 2014), vilket gör att om-sättningen av hyresgäster är stor. Resten av lägenheterna är ettor och större familjelägenheter. I huset bor alltså mestadels studenter men

även familjer. De boende använder gården mestadels under de varma månaderna, då som picknick och solplats. Förutom bostäderna håller även Smålands studentnation till i huset. Nationen har ca 1400 medlemmar och har aktiviteter i huset måndag till lördag under terminerna. Av dessa 1400 medlemmar är cirka 80 personer aktiva så kallade ämbetsmän. Dessa aktiva kan ha uppgifter som att till exempel sköta puben, biblioteket eller att driva klubbar (Smålands nation 2014). Gården används av nationen mest som representationsplats och entré samt som dansgolv eller restaurang under klubbar. Ibland spärras gården av med ett staket då inhägnad krävs om de ska ha serveringstillstånd ute. Trots de många boende och medlemmar på nationen så står gården ofta oanvänd.

Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att utarbeta en metod för att utvärdera och omgestalta en bostadsgård utifrån brukarnas behov och önskemål. Brukarna kan ge en extra dimension till utvärdering av byggd miljö, då de har kunskap om hur gården används. Jag som landskapsarkitekt anser det viktigt att jobba med att utveckla metoder för utvärdering då kännedom om hur byggda platser fungerar kan ge kunskap till förbättringar åt framtida projekt.

För att nå syftet besvarar jag dessa frågor:

Hur kan brukarnas behov och önskemål utvärderas på bostadsgården Smålandsgården?

Hur kan Smålandsgården gestaltas med utgångspunkt i utvärderingen?

Metod, genomförande och material

Metoden består av fem olika delar; inventering, enkät, sammanställning av enkät, och gestaltning.

Inventering

Inför uppsatsarbetet kontaktade jag vicevärden på Stiftelsen Smålandsgården för att se vilket material som fanns tillgängligt. Planer över bostads- och nationshus fanns, men inga planer över gården. Jag gjorde därför en inventering, mätte och ritade upp en plan över gården. Denna plan användes vid en andra inventering av gården, 24/4 2014, då observation gjordes av hur sol och skugga varierade, samt en inventering av gårdens uppbyggnad, mark- och växt-material.

Enkät

Undersökningen utformades till en kvalitativ enkätstudie, då målet var att få en bild av vad brukarna tycker om sin gård, samt se om det eventuellt fanns mönster i åsikterna (Trost 2007, s. 23). Jag valde bort en kvantitativ studie då jag inte ville styra frågorna för mycket och inte ville ha fasta svarsalternativ. I Enkätboken (Trost 2007, ss. 74-76) varnar man för kvalitativa studier med öppna frågor då svaren man får ofta blir olika utförliga, svårsammanställda samt kan få flera dimensioner. Trots detta valde jag att göra en kvalitativ enkät med öppna frågor då de åsikter jag vill få fram är brukarnas personliga reflektioner.

Enkäten utformades i två steg. I det första steget skulle brukaren använda sig av klistermärken, gröna klistermärken symboliserade en plats som brukaren gillar/en väl fungerande plats och röda klistermärken symboliserade en plats som brukaren inte gillar/en problematisk plats. Dessa skulle klistras direkt på planen över gården och de fick använda så många som de ansåg vara nödvändigt. De ombads sedan att skriva stödord eller korta meningar bredvid klistermärkena för att förtydliga varför de klistrat dem just där. I del två av enkäten fick brukaren anteckna vad som skulle göra att denne använde gården mer och vad som skulle förbättra gården.

Alla de som bodde på Smålandsgården och alla som var nations-

aktiva våren 2014 fick möjlighet att göra enkäten. De boende kontaktades genom ett brev som postades i alla brevlådor. I det fanns information om min undersökning samt kontaktuppgifter till mig. Det var de boendes egna ansvar att kontakta mig om de var intresserade av undersökningen. De nationsaktiva kontaktades via Nationens ämbetsmäns Facebook-sida, där de flesta aktiva på nationen är medlemmar. Jag närvarade även vid en lunch på nationen, den 24/4, för nationens aktiva och informerade om min enkät. Enkäten utfördes under tre dagar, 23/4 till 25/4 2014. Den 25/4 befann jag mig på gården mellan 11.00-15.00 för drop-in enkät, vilket jag informerat om i brev och på Facebook-sida.

Utförandet av enkäten skedde på gården för att ge brukaren en möjlighet att se sig omkring. För att bärebygga misstolkningar bad jag inledningsvis varje person att peka ut på planen vart vi befann oss och bad dem också att ställa frågor om de undrade över något. Enkäten var anonym såvida att den tillfrågade ombads att kryssa i om den var boende eller aktiv på nationen. Jag noterade också tidpunkt och väder för att senare kunna se om dessa variabler eventuellt spelat in på resultatet.

Sammanställning av enkät

Enkäterna sammanställdes del för del. Den första delen, planen,

sammanställdes genom att alla gröna och alla röda prickar samlades på en karta. De mönster som uppstod blev områdesindelningar med tillhörande beskrivningar. Del två sammanställdes genom att gruppera liknande åsikter till teman, vilka sammanfattades i en tabell. Informationen i områdesindelningen och tabellen ledde sedan till utformningen av ett program.

Gestaltning

Programmet och inventeringen låg till grund för gestaltningen. Resultatet blev en illustrationsplan, där fokus mer låg på lösningar än på detaljer. Dataprogrammen som användes vid gestaltningen var CAD och Photoshop.

Avgränsningar

Metoden för utvärdering av Smålandsgården tar sin grund i Webbdialogen i Tullinge. Brukarna avgränsas till dem som bor i huset och de som är aktiva på Smålands nation under våren 2014.

Gestaltningen avgränsas till Smålandsgårdens innergård som ligger mellan St: Olofsgatan, Sysslomansgatan och St: Larsgatan i centrala Uppsala. Den begränsas till en illustrationsplan med generella lösningar och idéer utan specifika detaljer.

Hej boende på Smålandsgården!

Jag heter Elin Östrin och studerar på Landskapsarkitektprogrammet vid SLU på Ultuna. Nu under våren 2014 skriver jag min C-uppsats. Syftet med uppsatsen är att undersöka vad brukarna (de boende och de nationsaktiva) tycker om Smålandsgården. Detta för att jag sedan ska kunna göra en nygestaltning av gården med utgångspunkt i vad brukarna gillar/inte gillar.

Jag använder mig av en Kartenkät som jag önskar att Du skulle vilja medverka i. Den är mycket enkel och tar ca 10-20 minuter och görs ute på gården. Din medverkan är viktig för min uppsats då syftet är att undersöka hur man kan få med brukarens åsikter i en gestaltning.

Enkäten är enkel, man skall med klistermärken markera ut bra/dåliga platser på gården och beskriva varför de är bra/dåliga. Samt svara på vad som skulle göra att Du skulle använda gården mer.

Medverkan är anonym. Den enda personinformation jag samlar in är om du är boende/ämbetsman på nationen.

Jag ser gärna att du kontaktar mig och vi bestämmer en tid. Jag kan ses både tidiga morgnar, dagar, luncher och sena kvällar. Jag är anträffbar under V17 (ons 23, tors 24, fre 25 april). På fredagen 25/4 kommer jag befinna mig ute på gården mellan 11.00-15.00 för "drop-in-enkät" om du ej vill boka en tid.

Mail: XXX
Telefon/sms: 073-XXXXXXX

Tack på förhand för medverkan!!
MVH Elin Östrin

Hej!

Jag heter Elin Östrin och studerar Landskapsarkitektprogrammet vid SLU på Ultuna. Nu under våren 2014 skriver jag min C-uppsats som kommer att handla om Smålandsgården. Syftet med uppsatsen är att undersöka vad brukarna (de boende och de nationsaktiva) tycker om gården. Detta för att jag sedan ska kunna göra en nygestaltning av gården med kunskapen om vad brukarna gillar/inte gillar.

Jag använder mig av en Kartenkät som jag önskar att Du vill fylla i. Den är mycket enkel och tar bara några minuter.

1. Använd dig av de gröna och de röda klistermärkena du fått, du får använda så många som du anser är nödvändigt. Klistra dem direkt på kartan.

Grön = Plats du gillar/väl fungerande plats

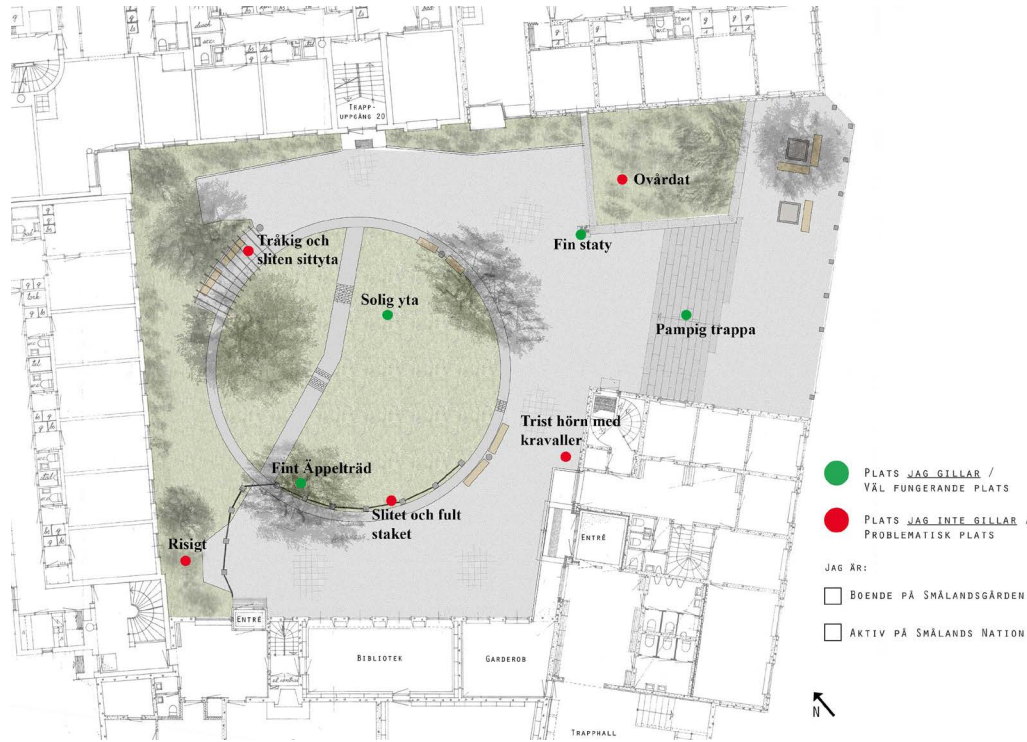
Röd = Plats du inte gillar/problematisk plats

Skriv några stödord eller en kort mening bredvid dina klistermärken som berättar om varför du har klistrat dem just där.

2. Vad skulle göra att Du använde gården mer/Vad skulle förbättra gården?

3. Kryssa i rutorna på planen: Boende på Smålandsgården/Aktiv på Smålands Nation. Du får kryssa i båda.

Stort tack för medverkan!

Brevet som skickades ut i de boendes postlådor. Utformat av författaren 2014.

Enkätens instruktion och plan utformad av författaren 2014. Planen är ifylld med klistermärken som ett exempel på hur ett svar kan se ut.

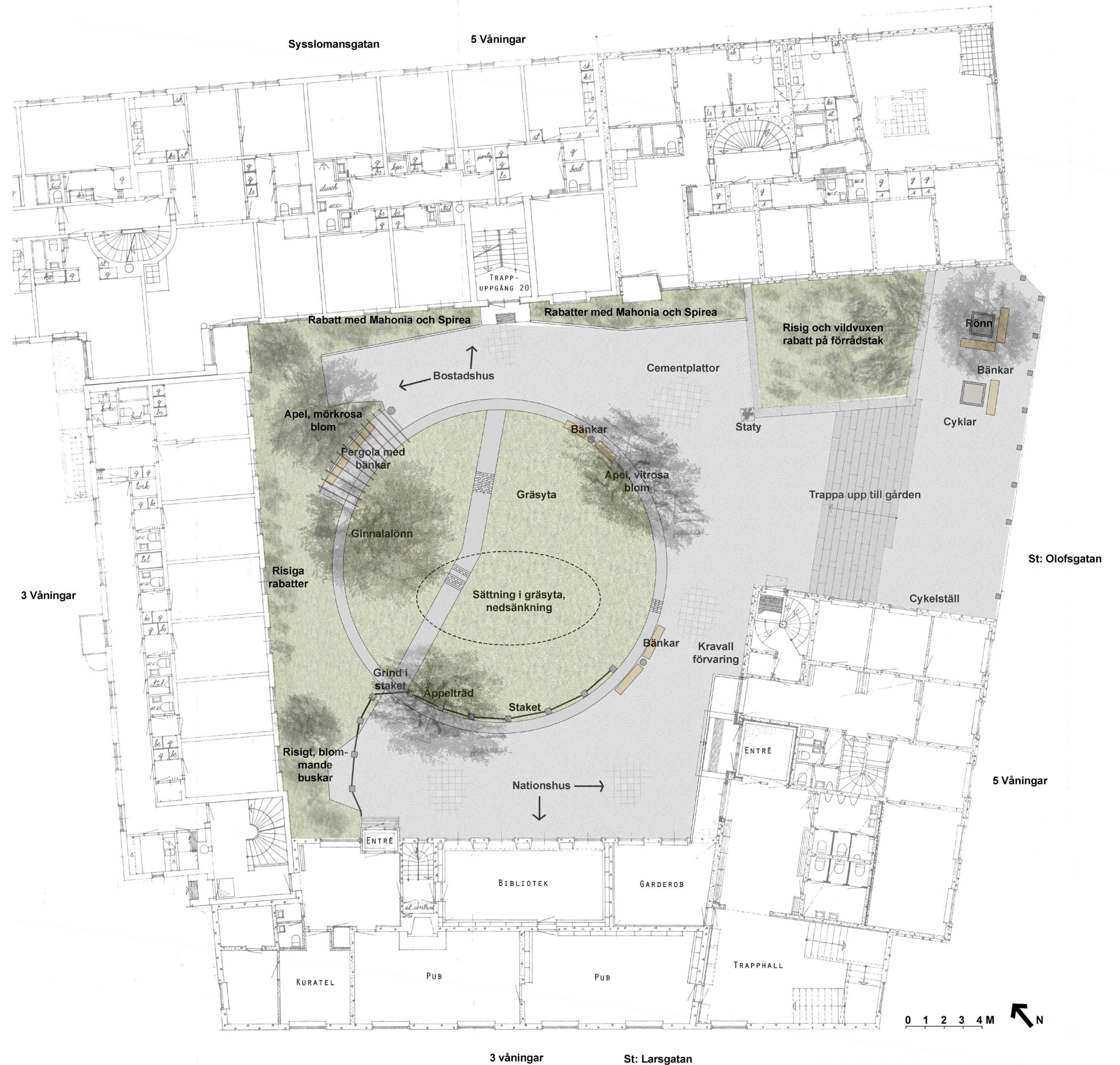
Resultat

Resultatet presenteras i delarna inventering, sammanställning av enkät, från enkät till program, program och gestaltning.

Inventering

- » Den stora ingången till gården ligger vid St: Olofsgatan. Där finns en en hårdgjord yta med tre bänkar och en Rönn. Runt dem står ofta cyklar parkerade i oordning eftersom det inte finns cykelställ.
- » En stentrappa leder upp till gården som är något upphöjd. I mitten av gården ligger en stor rund gräsmatta som omgärdas av tre medelstora träd och en sliten pergola i trä. Gräsmattan är sliten och har stora sättningar vilket gör ytan ojämn. Gården omgärdas av rabatter där spireor, mahonia och ogräs har spridit sig fritt. Det finns några bänkar utplacerade runt gräsmattan, inga av dessa har bord. När behov finns av sittplatser och bord tar nationen ut lösa möbler.
- » Ett slitet och ostadigt staket finns i anslutning till nationens entré då delar av gården ibland stängs av för att nationens verksamheter skall få serveringstillstånd.
- » I det nordöstra hörnet finns en uppåtsluttande yta som är ett tak på ett förråd, där har förut stått en flaggstång men är i dagsläget en vildvuxen rabatt. Från den högsta punkten ner till ytan med Rönnen är fallhöjden hög, staket finns inte.
- » Gården är relativt öppen och platser för enskildhet finns inte. Från bostadshusens fönster ser man allt som händer på gården.
- » Klimatet är ombytligt och ibland mycket blåsig, speciellt då det blåser genom husöppningen i nordöstläge. Vindskydd saknas. Gårdens norra del har morgonsol som sedan vandrar ner mot det nordöstra hörnet som har kvällssol, större delen av gräsmattan är i sol under för och eftermiddag. Solen når aldrig till området närmast fasaden vid nationens entré och bibliotek. Denna hårdgjorda yta upplevs därför kall och mörk.

Styrkor på gården är gräsmattan, de fina blommande träderna och det nord-nordöstra hörnen med sol hela dagen. Svagheter på gården är att pergola, staket och gräsmatta är slitna samt att halva gården alltid ligger i skugga.

Inventeringsplan över Smålandsgården. Originalkarta av bostäder publicerad med tillstånd av Stiftelsen Smålandsgården med bearbetning och illustrationer av författaren 2014.

Sammanställning av enkät

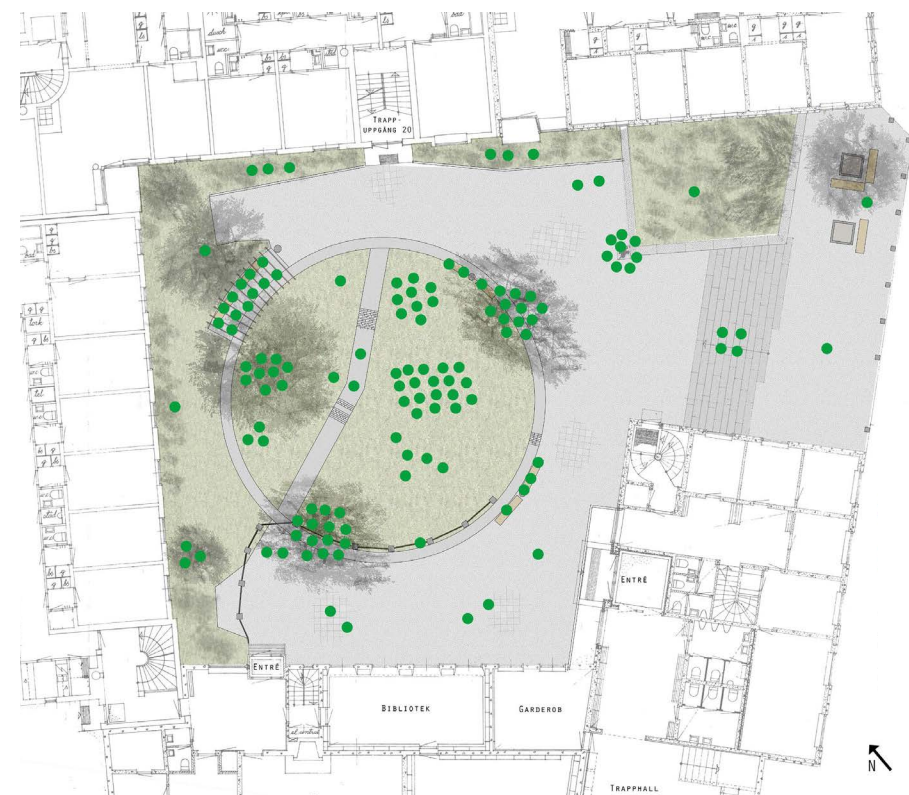
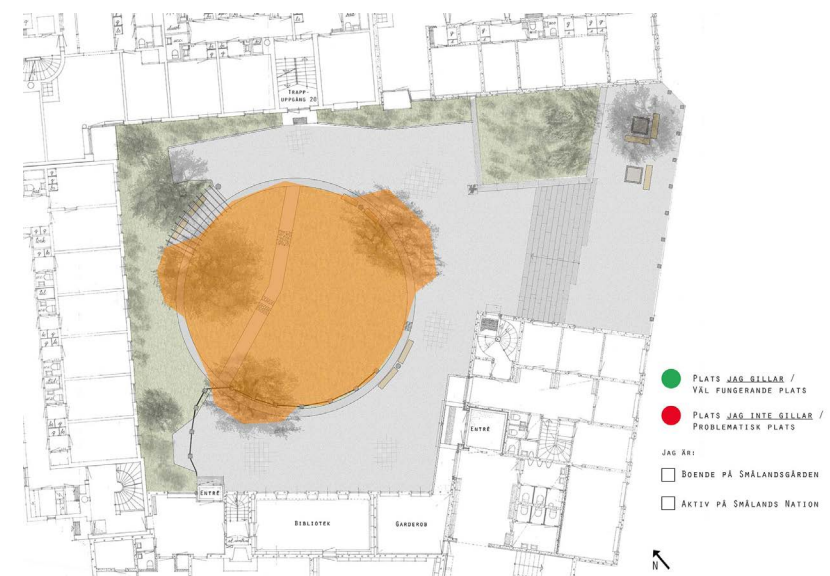
Enkäten utfördes under tre dagar, 23-25/4- 2014, och fick in 28 svar. Av de svarande var 13 aktiva på Smålands Nation, 1 boende på Smålands Nation och 14 både boende och aktiva. Här nedan kommer sammanställningen av enkätens två delar.

Enkät, del 1

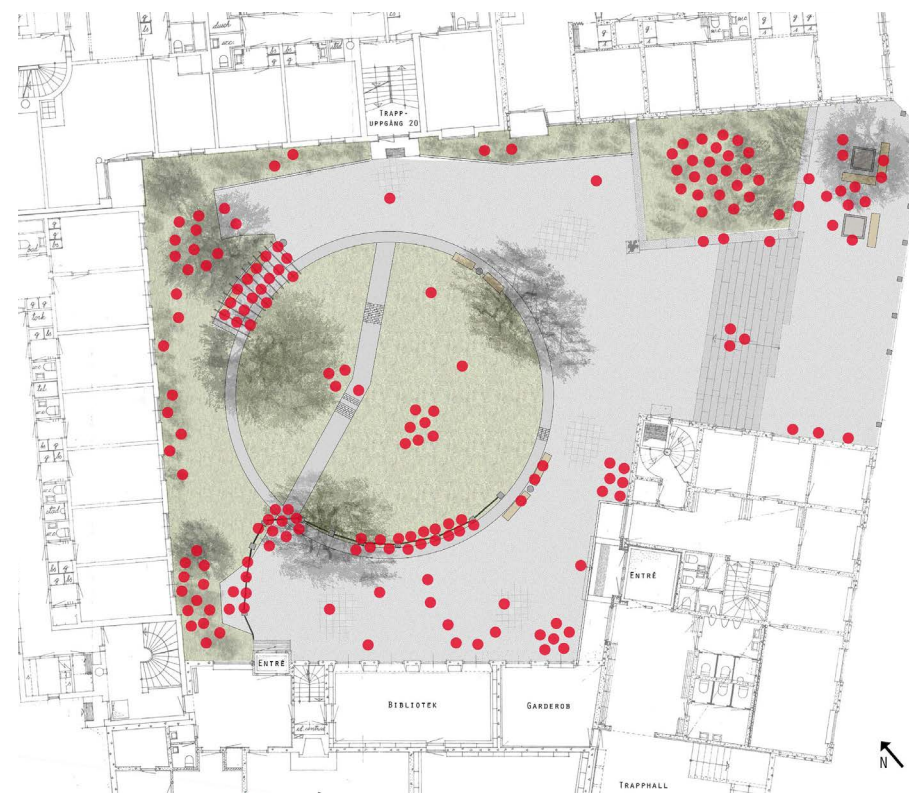
Genom att sammanställa alla gröna respektive röda prickar hittades relativt tydliga mönster och en områdesindelning gjordes. Dessa områden beskrivs med dess positiva och negativa kommentarer. De orangea markeringarna under beskrivningarna visar områdena. En mer detaljerad beskrivning av hur enkäten utfördes finns i metodkapitlet.

Gräsmattan

Gräsmattan var det område som fick flest gröna prickar, 37 stycken. Den beskrivs som en mysig och grön plats i bra solläge med plats för häng och umgänge. Många kommenterar att det är skönt med gräs och att de gillar att vara på denna yta. De tre medelstora träden på ytan fick tillsammans 35 gröna prickar och anses vara fina, mysiga och ge skugga. De gränsar av gården fint och ger gården liv. Positivt var att ett av träden ger äpplen. De negativa kommentarerna handlar om att marken är skev och att det finns sättningar vilket gör att gräsmattan blir blöt. Höjdskillnaden gör också möblering under nationens klubbbar svår. Gräsmattan anses också vara sliten.

Resultatet av enkätens första del. Här redovisas sammanställningen av de gröna prickarna som visar gårdens bra platser enligt brukarna. De redovisas i enkätplanen utformad av författaren 2014.

Resultatet av enkätens första del. Här redovisas sammanställningen av de röda prickarna som visar gårdens dåliga platser enligt brukarna. De redovisas i enkätplanen utformad av författaren 2014.

Flaggstångsområdet

Detta område fick 29 röda prickar. De vanligaste kommentarerna var att det är risigt, fult, skräpigt och vildvuxet. Området beskrivs vara oanvänt och inte fylla något syfte. Det anses farligt då det är svårt och brant att ta sig upp till flaggstången och det inte finns staket runt den höga kanten. Negativt är också att platsen används som kishörna. Positiva kommentarer handlar om statyn som står i anslutning till denna yta. Den är uppskattat inslag som många kommenterar som fin och trevlig konst.

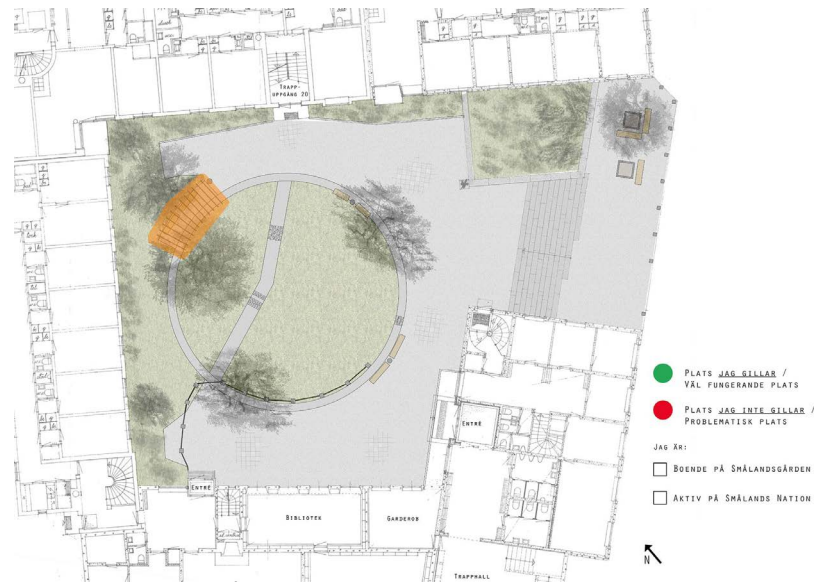
Staketet

Staketet fick 31 röda prickar och blev det område som fick flest röda prickar i enkäten. Det beskrivs som fult, provisoriskt, nedgången, vingligt och trasigt. Grinden i mitten av staketet som leder ut mot gången i gräset beskrivs som hemsk, dålig och i behov av utbyte. Några har kommenterat att staketet har en oklar placering och att det stänger av gården på ett tråkigt sätt.

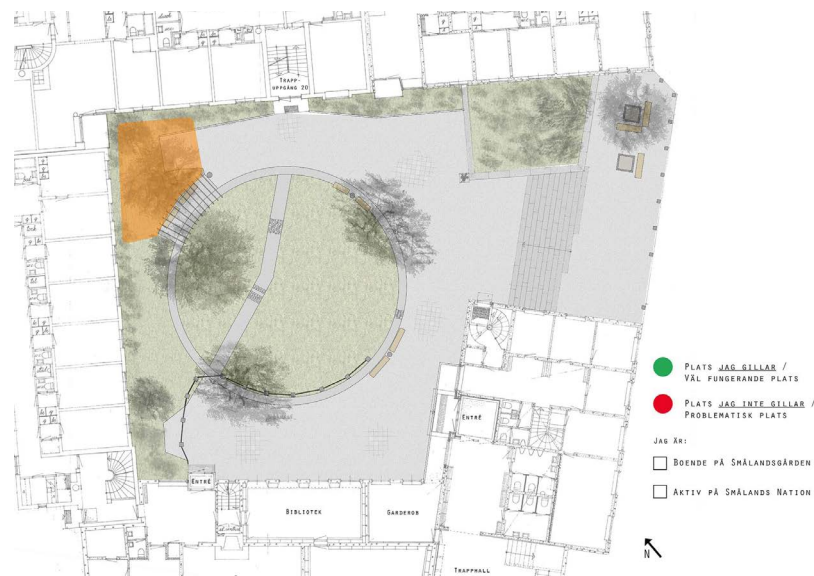
Pergolan

Pergolan fick 12 gröna och 17 röda prickar. Den beskrivs vara trevlig, elegant, mysig och en bra sittplats. Men också skuggig, svåränvänd, ful och tråkig. Den anses vara i behov av restaurering och många ifrågasätter användningsområde och säger att den inte används.

Område bakom pergola

Detta område fick 13 röda prickar. Kommentarererna är konstig avkrok, dystert och mörkt. Den beskrivs vara ett stort outnyttjat område och en plats där många kissar. Våldtäktshörn var också en beskrivning.

Entréytan

Med entréytan menar jag den stora plattlagda ytan utanför nationens ingång. Denna yta fick 26 röda och 11 gröna prickar. Den beskrivs som en mörk, skuggig, trist och tom uteplats. Den anses skräpig med

mycket fimpar då många röker här eftersom det är entré till pubar och gasquer. Bänkarna som finns i anslutning står mestadels i skugga och beskrivs vara slitna. Mittemot bänkarna i ett hörn står flera kravallstaket förvarade vilka har fått kommentarer som fult, sunkigt och tråkig förvaring. Positiva kommentarer om entréytan handlade om att det är en bra plats för vimmel vid tillställningar samt att bänkarna ses som bra sittmöjligheter.

Cykelområdet

Området nedanför trappan mot vägen har fått 11 röda och en grön prick. Här står många cyklar huller ombuller och platsen beskrivs som för liten för cyklarna. Kaos är en annan beskrivning. Bänkarna blir svåränvända och oanvända på grund av cyklarna. En positiv kommentar beskriver platsen som bra ställe för att spana ut mot gatan.

Hörn vid pubentré

Hörnet fick 15 röda och tre gröna prickar. Platsen anses vara ful, oanvändbar, död, mörk och rörig. Den beskrivs inte fylla någon funktion i och med att den är inhägnad. Positiva kommentarer handlar om att ytan har fina träd och buskar.

Rabatter runt gården

Rabatterna runt gården fick tio röda och sju gröna prickar. De anses vara fula, stökiga och i behov av upprepning, men kommentarer om att de är fina fanns också.

Värdefull information del 1 gav mig

I enkätens första del fick jag ta del av brukarnas åsikter angående bra och dåliga platser på gården. Åsikterna gav mig en djupare förståelse för gårdens problem och styrkor som kompletterade och bekräftade min inventering. Brukarna är måna om att gården skall vara hel, städad och fräsch. De uppskattar de gröna ytorna. Problem som uppmärksammas är att många platser inte fyller någon funktion, att det är dålig belysning och att vissa platser anses vara otrygga. Ordning, reda och väl fungerade platser blir utgångspunkter att jobba vidare med.

Enkät, del 2

I denna del fick brukarna svara på vad som skulle göra att de använde gården mer samt vad som skulle förbättra gården. Informationen grupperades till olika teman som anges i tabellen nedan. Det står även hur många av brukarna som skrivit något om temat samt en kort beskrivning av vad önskemålen handlat om.

Tabell med resultatet från enkätens andra del.

Tema på förslag och förbättringar	Antal brukare som nämnt temat	Sammanfattning av önskemål och förslag om förbättringar
Sittplatser	14	-Fler sittplatser, sittplatser i sol och gärna stationära sittplatser. -Sociala sittplatser med bord och bänkar vända mot varandra. -Sittplatser i kvällssol vid flaggstågsområdet. -Fler sittplatser i modellen som redan finns på gården samt förvaringsmöjligheter till de bärbara bord och stolar som finns.
Grill	12	- Stationär grill utomhus med tillhörande grillplats.
Grönska	11	-Mer grönska och träd för att göra gården mer trivsamt. -En uppröjning i rabatterna och mer färg i dem. -Mindre sten och hårdgjorda ytor.
Klimat	6	-Göra så att gården får fler soltimmar och maximera ytor där sol finns. -Möjlighet till skugga under soliga dagar. -Mindre blåsig på gården.
Trädetaljer	6	-Restaurering och uppfräschning av trädetaljer som pergola och staket. -Ta bort pergola och staket för att de är fula och stänger av gården.
Gräsmatta	5	-Åtgärda sluttningen/sättningen för att göra gården mer lättanvänd. -Lägg ny finare gräsmatta.
Aktiviteter	5	-Pingisbord, gungor och nät till volleyboll eller badminton. -Tillgång till trädgårdsspel att ta ut.
Zonering	5	-Skapa mer avskilda platser. -Skapa platser för att ställa undan kravallstaket -Avskärma nationen från bostäderna.
Servering	4	-Göra gården mer användbar för puben och underlätta för serveringstillstånd utomhus. För serveringstillstånd krävs inhägnat område
Belysning	3	-Bättre utomhusbelysning och mer mysig belysning då gården är mörk. -Utnyttja träden i belysningssyfte med till exempel spotlights eller slingor.
Odling	3	-Kryddland till mat eller snaps -Odling för nationens behov och odlingsutrymmen för de boende. -Kompostering för att skapa egen odlingsjord.
Hörn	3	-Göra hörnen mindre kissvänliga med hjälp av till exempel belysning. -Utnyttja hörnen för sittplatser.

Värdefull information del 2 gav mig

Denna del hjälpte mig att förstå vad som bör prioriteras vid omgestaltning av gården. Resultatet är relativt funktionsinriktat vilket svarar på att man i del ett nämnt att många ytor saknar funktioner och att det anses vara negativt. Resultatet från denna del är en realistisk bedömning av brukarna av hur man skulle kunna förbättra gården då de flesta önskemålen är utförbara.

Inzomning av pergolan som visar fördelningen av röda och gröna prickar samt området bakom pergolan med mestadels röda prickar. Bearbetad av författaren 2014.

Från enkät till program

Här nedan redovisas hur processen gick till när svaren från enkäterna bearbetades och ledde fram till ett program. Eftersom enkäten fick många svar så kan inte utformingen av alla programpunkter redovisas. Därför redovisas ett exempel på hur programpunkterna angående pergolan utformades.

I del ett av enkäten fann jag ett mönster i de gröna och röda prickarna och detta ledde fram till en områdesindelning. Området pergolan fick både många gröna och röda prickar, de gällde då att försöka förstå varför. Den ansågs vara trevlig, mysig och en bra sittplats. Men också skuggig, i behov av restaurering, ful och tråkig. Detta gjorde att resultatet var svårtolkat och jag var tvungen att vänta till del två av enkäten för att kunna dra vidare slutsatser.

I del två fann jag ett mönster som ledde till en temaindelning.

Temat flest brukare skrivit om var sittplatser och i allmänhet önskades fler sittplatser. Dessa skulle helst finnas i sol, men också i skugga. Jag drog då slutsatsen att gården var i stort behov av fler och olika sorters sittplatser. Detta fick mig att reflektera över om det var så att många gillade pergolan på grund av att det var en av de få sittmöjligheter som fanns, trots att den ansågs som ful och i behov av restaurering. Jag började då granska områdena runt pergolan och fann att det fanns många röda markeringar bakom pergolan med kommentarer som toalett och våldtäktshörn. Med hjälp av den informationen valde jag därför att ta bort pergolan för att öppna upp för en plats med nya fräscha sittmöjligheter.

Programpunkter för pergolan blev därför (varav några är allmänna för hela gården):

- Ta bort pergolan och frigör området som tidigare legat bakom pergolan.
- Skapa fler stationära sittplatser för både avskildhet och umgänge.
- Skapa bättre belysning eftersom gården är mörk. Belys träd för mysigare känsla. Belys mörka hörn för ökad trygghet.

Program

Programmet är en sammanställning av enkätens två delar. Brukarnas åsikter och önskemål har lett fram till denna sammanfattning i 14 punkter utan rangordning. Detta program är sedan grunden för hur gestaltningen skall utformas.

- 1.Skapa fler stationära sittplatser för både avskildhet och umgänge.
- 2.Arbeta för ett gott mikroklimat på platsen. Ta vara på ytor med sol. Skapa platser med möjlighet till skugga samt platser i lä.
- 3.Skapa bättre belysning eftersom gården är mörk. Belys träd för mysigare känsla. Belys mörka hörn för ökad trygghet.
- 4.Byt ut det nuvarande staketet, flytta ut det för större serveringsyta, skapa grindar för bra flöde och öppenhet.
- 5.Skapa möjlighet för servering utomhus. Möblera med stationära utemöbler samt skapa en fungerande inhägnad då detta behövs för serveringstillstånd.
- 6.Skapa en stationär grillplats.
- 7.Lägg ny gräsmatta men behåll storleken.
- 8.Ta vara på träden, rensa upp i rabatterna och lägg till nytt robust växtmaterial.

9.Skapa odlingsmöjligheter.

10.Skapa möjlighet för nya aktiviteter. Till exempel spel och sporter.

11.Ta bort pergolan och frigör området som tidigare legat bakom pergolan.

12.Skapa förvaringsmöjligheter för bärbara möbler, odling och kravall.

13.Åtgärda sättningarna på hela gården.

14.Skapa bättre förutsättningar för cykelparkeringar.

Gestaltning

Gestaltningen utformades utefter programpunkterna och med hjälp av inventeringen. Den presenteras i en belysningsplan och i en illustrationsplanplan. Beskrivningar om gestaltningen finns runt planerna och siffrorna inom parentes är numret på programpunkterna som gestaltningen utformats efter.

Exempelbild på belysningen i markbeläggningen mellan nationens entreer. Foto: Elin Ruth 2014.

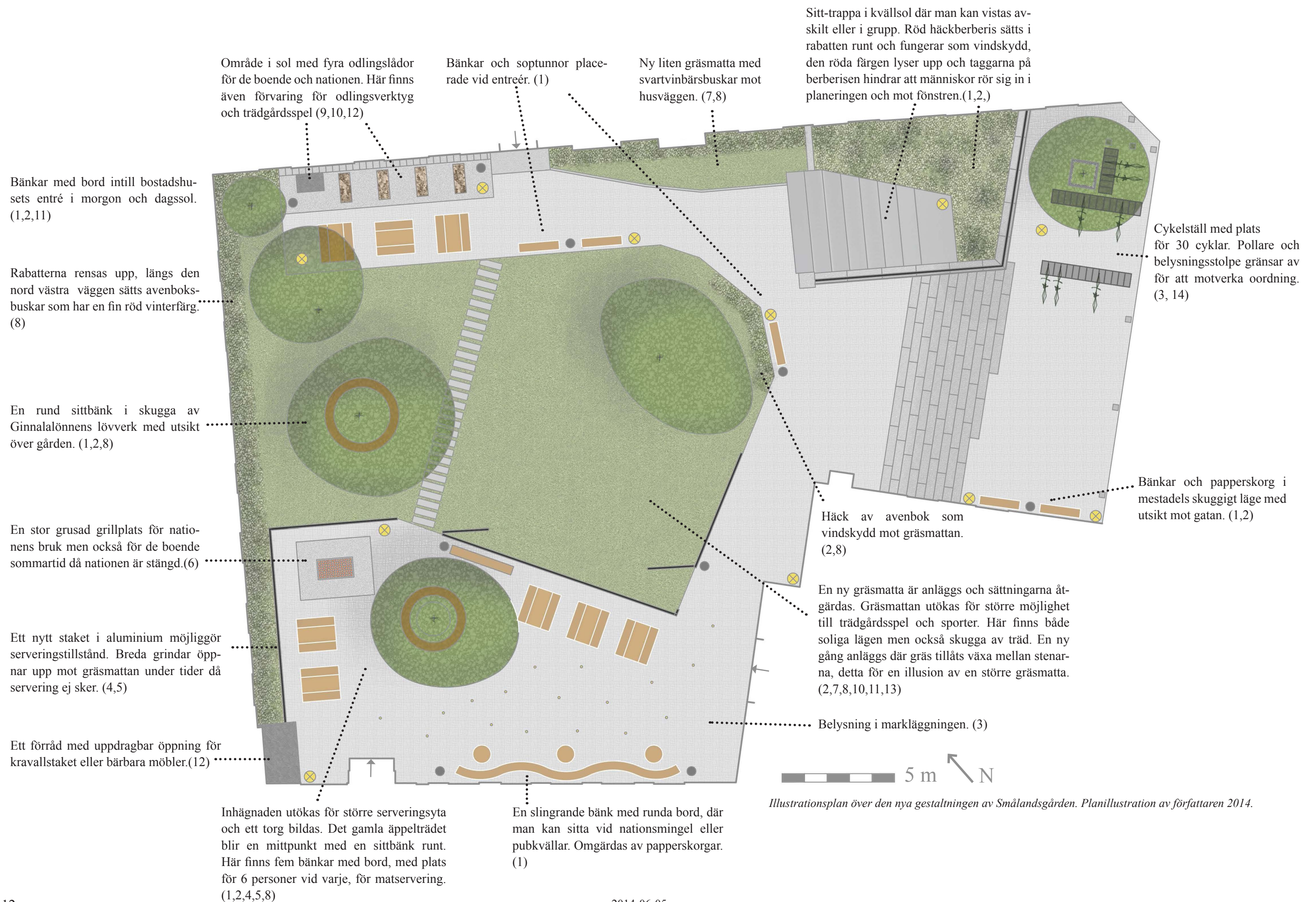
En ljuslist på väggen bredvid trappan lyser upp trappans steg och leder blicken in mot gården. (3)

Ginnalälönnen belyses med ljusslingor i grenverket ovanför den runda bänken för en mysig känsla. (2,3)

Spotlights i markbeläggningen mellan nationens entreer lyser upp den mörka ytan. (2,3)

Lyktstolpar är jämnt utplacerade över hela gården för ökad trygghetskänsla och god sikt nattetid. (3)

Plankarta över belysningen på Smålandsgården. Utformad av författaren 2014.

Diskussion

Syftet med denna uppsats var att utarbeta en metod för att utvärdera och omgestalta en bostadsgård utifrån brukarnas behov och önskemål. Jag valde Bostadsgården Smålandsgården där det finns olika sorters brukare, de som bor i huset och de som är aktiva på nationen och som trots det inte används mycket. Frågeställningarna jag har svarat på i denna uppsats är Hur kan brukarnas behov och önskemål utvärderas på bostadsgården Smålandsgården? och Hur kan Smålandsgården gestaltas med utgångspunkt i utvärderingen?

Dessa har jag svarat på genom att utveckla en metod för utvärdering med inspiration från webbdialogen i Tullinge som jag modifierat för att passa en mindre skala som Smålandsgården. Avsikten var att brukarna skulle ge en extra dimension till utvärderingen eftersom de vet hur gården används och kanske vad som skulle kunna förbättra den. Resultatet från undersökningen ledde till utformningen av ett program som låg till grund för hur gestaltningen skulle utformas.

Diskussion om utformning av enkäten

Som Suzanne de Lavall (1997, ss.19-20) skriver är det viktigt att utveckla metoder för utvärdering då kännedom om hur byggda platser fungerar kan ge kunskap till förbättringar åt framtida projekt. Då detta är en viktig källa för återkoppling, speciellt för oss landskapsarkitekter, ansåg jag att detta var ett intressant ämne att fördjupa sig i. Eftersom återkopplingar sällan görs på bostadsgårdar var min tanke att testa en enkel metod för att visa att det inte behöver vara komplicerat. Utvärderingen utformades med Webbdialogen i Tullinge som förebild eftersom jag ansåg den vara ett exempel på en lätt utförbar metod. Metoden modifierades för att passa Smålandsgården och största skillnaden var att webbdialogen i Tullinge utfördes på webben och att enkäten utfördes analogt på gården. Jag fann detta passande då Smålandsgården har betydligt mindre skala än stadsdelen Tullinge. De olika tillvägagångssätten anser jag passa de olika skalorna och vara enkla sätt att komma i kontakt med respondenter på. Det hade dock gått att utföra Smålandsgårdens undersökning på webben, kanske hade då resultatet och antalet respondenter varit annat. En ytterligare anledning till att vara ute var att respondenterna skulle kunna överblicka gården för att minska risken att glömma någonting i utvärderingen, vilket kunde varit större risk om enkäten utförts inomhus eller på webben. En annan skillnad i utförandet var att webbdialogen utfördes under fem veckor och enkäten under tre dagar, optimalt hade varit att utföra enkäten under längre tid. Det hade även varit intressant att utföra enkäten under andra väderförhållanden då resultatet kan ha blivit vinklat eftersom många utförde enkäten i soligt väder. Kanske hade då önskemål om regnskydd kommit upp

istället för sittplatser i sol.

Diskussion om frågorna

Enkäten utformades till en kvalitativ studie med öppna frågor. Detta skiljer sig från webbdialogen där man fick alternativ att välja på för att beskriva karaktären på de platser man markerat. Svartalternativ kan göra en studie lättare att sammanställa, men risken är också att respondenten styrs av dem och att man inte får fram oväntade svar. I efterhand kan jag se nackdelar med enkätens öppna frågor då informationen behövde tolkas för att sammanställas då svaren blev många och olika precis som Trost (2007, ss.74-76) varnade för. Om en liknande enkät skulle utföras igen bör man reflektera över skalan på platsen som skall undersökas, kanske var skalan i Tullinge för stor för att ha öppna frågor men skalan på Smålandsgården lagom. Att frågorna var öppna kan också ha gjort att de tolkats på olika sätt av olika respondenter, vilket kan vara en felkälla. Jag försökte dock vara tydlig och bad också de tillfrågade att fråga om de hade några funderingar under utförandet av enkäten. De öppna frågorna gav dock ett intressant och användbart resultat som gav mig som landskapsarkitekt mycket inspiration. I detta fall var det de oväntade svaren som var intressanta eftersom jag ville ta hjälp av brukarnas kunskap för att förbättra gården. Jag är dock medveten om att dessa enkätfrågor inte ger något strikt vetenskapligt resultat men anser att de fungerar utmärkt som verktyg vid gestaltning som är en kreativ process.

Vad gäller utformningen av frågorna finns felkällor. I och med att det inte fanns några begränsningar vad gäller hur många klistermärken respondenterna fick använda sig av i del 1 så innebar det att vissa respondenter använde fler och andra färre. Områdena som sedan indelades efter mönster i pricksystemet kan därför ha fler än en prick från en enskild respondent. Det kan därför vara svårt att analysera resultatet i och med att det inte går att räkna hur många som tyckt vad. Detta blir tydligt i området gräsmattan där 37 gröna prickar var utsatta men antal respondenter bara var 28. Det finns även en felkälla i enkätens andra del där jag har ställt två frågor i samma mening. Jag har i efterhand märkt att alla respondenter inte besvarat båda frågorna utan vissa svarat på frågan om förbättringar och andra svarat på frågan om önskemål. Detta hade kunnat förebyggas genom att dela upp frågan i två delar.

Diskussion om urval

Urvalet begränsades till de boende och de aktiva på Smålands nation. Dessa kontaktades via brev, Facebook och en lunch och fick sedan kontakta mig om de ville delta. Enkäten utfördes under tre dagar och fick 28 respondenter. Trots relativt många svarande så var bortfallet stort, vilket kan bero på att det var brukarnas egna initiativ att kontakta mig och att jag eventuellt inte nådde alla potentiella. Slumpen kan också ha avgjort vilka jag mötte och kunde påminna. För bättre svars-

frekvens hade det kanske varit bra att utföra enkäten under längre tid.

I enkäten fick respondenterna markera om de var nationsaktiva eller boende, detta för att få en ungefärlig bild över vilka som svarat. Skillnad har dock inte gjorts på dem i resultatet. Många respondenter var både boende och aktiva och den gruppen hade flest respondenter, i tät följd av de som enbart var aktiva. Detta kan bero på att chanserna var större för mig att träffa dem då de rörde sig mellan nationen och bostadshuset. Att endast en respondent bara var boende var ett tråkigt resultat som kanske kunnat förbättras om jag skickat ut ett påminnelsebrev eller om jag testat andra sätt att kontakta dem på.

Att undersökningen gjordes på de boende och de aktiva våren 2014 kan också spela roll i resultatet. Kanske hade resultatet blivit annorlunda om fem år då många av brukarna bytts ut eftersom det är många studenter som bor och är aktiva på gården och omsättningen av hyresgäster därför är stor.

Diskussion om sammanställning av enkät och utformning av program

Enkäten sammanställdes genom att söka efter mönster i svaren vilket resulterade i områdes och temaindelningar, för att göra sammanställningen tydligare. Andra metoder för sammanställning hade kunnat tillämpas men jag anser att essensen av svaren hade varit densamma, då detta var ett sätt att systematisera och inte värdera informationen.

Vid utformandet av programmet var ambitionen att få med majoriteten av åsikterna och önskingarna från brukarna, men avvägningar av mig som landskapsarkitekt var också nödvändiga. Ibland beskrevs en plats som både bra och dålig. Då analyserade jag informationen för att ta reda vad det kunde bero på. Detta betyder ibland att min professionella åsikt har fått gå före vissa brukares åsikter vilket också betyder att allas tankar och åsikter inte gick att följa.

Diskussion om gestaltning

Det var intressant att gestalta Smålandsgården enbart enligt brukarnas åsikter och önskemål då det är något man sällan gör som landskapsarkitekt. Vid andra projekt under min utbildning har jag tenderat att låta formspråket styra mig och låta det gå före vissa viktiga funktioner. I detta projekt lät jag istället programpunkterna, som var väldigt funktionsinriktade, styra gestaltningen vilket ledde till att jag jobbade mindre med formspråket. Uppsatsen har därför gjort att jag fått upp ögonen för hur viktigt det är att i framtida projekt både kunna leverera ett snyggt formspråk och samtidigt ta hänsyn till praktiska funktioner för en väl fungerande plats, men också insett hur komplext det kan vara.

Slutgiltig diskussion

Utmaningen med denna uppsats var att skraddarsy en metod för utvärdering av bostadsgården Smålandsgården, att utföra och att sammanställa den samt att formulera ett program för en gestaltning i enighet med brukarnas åsikter och önskemål. Metoden utvecklades till ett enkelt verktyg som bör gå att använda på andra platser så som bostadsgårdar men också i större skala som Webbdialogen i Tullinge visat där en hel stadsdel fick vara med i undersökningen.

Själva utförandet av metoden visade sig vara okomplicerat och respondenterna var positivt inställda till att göra enkäten och tipsade även fler brukare att göra den. En diskussion om gården fortsatte efter utförandet av enkäten, vilken jag kunde bevittna då jag befann mig på gården och fortsatte studien, vilket överraskade positivt. Vissa åsikter som samlades in var för mig väntade, men även oväntad information tillkom som jag själv inte uppmärksammat om gården. Brukarnas åsikter gav en bakgrund till problemet med gården som hade kunnat försummas om ett program utformats utan brukarnas hjälp. De boende och aktiva kunde lägga pusselbiten som jag hoppats på och det ledde som boverket skriver till en bra kunskapsuppbyggnad om gården (2007, s. 20). Något som också var förvånande var att upplysningarna var så kloka och tydliga, då jag hade räknat med att få in många originella svar.

Den pusselbit som denna undersökning lägger till tidigare arbeten är ett exempel på att det går att utföra en enkel utvärdering som praktiker och att informationen man får in går att sammanställa till ett program som går att arbeta efter. Resultatet kan dock inte sägas vara allmängiltigt, man får inte glömma att varje plats är unik och att man kan behöva skraddarsy metoden beroende på till exempel skala.

Det skulle vidare vara intressant att testa metoden i andra sammanhang än bostadsgårdar, till exempel på arbetsplatser eller skolor där gemensamma ytor också spelar en stor roll för trivsel.

Referenser

Berglund, U. & Jergeby, U. (1998). Stadsrum människorum – Att planera för livet mellan husen. Västerås: Byggforskningsrådet.

Botkyrka kommun (2012). Webbdialog i Tullinge. <http://www.botkyrka.se/SiteCollectionDocuments/Bo%20och%20bygga/120307%20Rapport%20Webbdialog%20i%20Tullinge.pdf> [2014-05-22]

Boverket (2007). Bostadsnära natur: inspiration & vägledning. (Rapport 2007:08) Karlskrona: Boverket.

de Laval, S. (1997). Planerare och boende i dialog: metoder för utvärdering. Stockholm: Tekniska högsk.

Småland nation (2014). Bostäder – Information. <http://www.smalands.nu/default.asp?sc=page&pid=20&katid=9> [2014-05-20]

Smålands nation (2014). Historia - En drygt 350-årig historia. <http://www.smalands.nu/default.asp?sc=page&pid=23&katid=1> [2014-05-22]

Smålands nation (2014). Info in English. <http://www.smalands.nu/default.asp?sc=page&pid=43&katid=6> [2014-05-20]

Trost, J. (2007). Enkätboken. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur